

Advies over het reglement 'subsidies pilootprojecten waarderen'

Op 10 november 2016 ontving de SARC vanuit de administratie een adviesvraag over het reglement 'subsidies pilootprojecten waarderen'. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed besprak het reglement op zijn vergadering van 22 november 2016 en brengt voorliggend advies uit.

Situering

Er is vanuit de sector al geruime tijd een vraag naar een kader rond de waardering van erfgoedcollecties. De nood aan en ontwikkeling van een waarderingskader en -methodologie komen uitvoerig aan bod in de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen' (o.a. p.46-47).

Met dit nieuwe reglement maakt Vlaams minister van Cultuur Sven Gatz het voor landelijke cultureel-erfgoedorganisaties, zowel collectiebeherende instellingen als expertisecentra, mogelijk om pilootprojecten op te starten voor de waardering van cultureel erfgoed, impulsen te geven aan deze praktijk en expertise op te bouwen en te delen zowel in de organisaties zelf als in het veld.

Advies

Algemeen

In zijn advies over de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking'¹ gaf de Sectorraad Kunsten e reeds mee dat hij zich kan vinden in de beleidslijn waar waardering deel van uitmaakt.

"De sector is reeds lange tijd vragende partij voor een globale benadering. Het wordt dan ook als een grote verdienste ervaren dat hier de nood aan en ontwikkeling van een waarderingskader en -methodologie, afstemming en inspraak ingeschreven worden."

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed steunt nog steeds de beslissing dat een doordacht waarderingsbeleid een voorwaarde wordt bij het uitwerken van subsidie-instrumenten inzake collectiegericht denken op vlak van roerend erfgoed. Hij vroeg om de sector te betrekken bij de

¹ Advies van 9 mei 2016 over de conceptnota 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen'. http://www.cjasm.vlaanderen.be/raadcjasm/SR_ke/adviezen/20160509-advies-conceptnota-Cultureel-erfgoeddecreet.pdf

verdere uitwerking van een waarderingsinstrument. Op die manier kan via afstemming tot een gedragen kader worden gekomen.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed heeft naast appreciatie voor het inzetten op een waarderingsbeleid dat duurzame, langetermijngerichte werkingskaders kan genereren, evenwel bedenkingen bij de timing en de snelheid waarmee het reglement wordt gelanceerd. Ook de keuze om het reglement te financieren met middelen die bestemd waren voor ontwikkelingsgerichte projecten in het huidige decreet (cfr. beslissing van 4 juli 2016 over de heroriëntering van een deel van de projectsubsidies naar een nieuw reglement voor pilootprojecten inzake waarden van cultureel erfgoed) is ongelukkig. De opstart van waarderingsbeleid wordt op die manier gekoppeld aan het terugschroeven van ontwikkelingsgerichte projecten in het veld. Dat zorgt binnen de erfgoedsector jammer genoeg voor enige wrevel, terwijl een positieve inzet op waarderingsbeleid in de sector aangewezen is. Projecten die al in volle voorbereiding waren, kunnen niet meer gehonoreerd worden, en er is ook geen mogelijkheid meer voor nieuwe ontwikkelingsgerichte projecten zoals voorzien in het Cultureel-Erfgoeddecreet dat nog tot eind 2018 van toepassing is. Bovendien hadden onder de ontwikkelingsgerichte projecten ook waarderingstrajecten gefinancierd kunnen worden. Inzetten op waardering geeft een focus, maar de mogelijkheden in de sector worden wel verengd.

De heroriëntering naar waarderingstrajecten ligt niettemin duidelijk in lijn met de door de minister gemaakte beleidskeuze om collectiegericht beleid te ontwikkelen.

Inhoudelijke suggesties

Naast bovenstaande opmerkingen omtrent de opstart en herkomst van de middelen die het reglement zullen financieren, heeft de Sectorraad Kunsten en Erfgoed enkele inhoudelijke suggesties bij het reglement.

Toepassingsgebied van het reglement

In art. 1 wordt het toepassingsgebied van het reglement beperkt tot cultureel-erfgoedcollecties. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat het reglement een groter potentieel zou hebben indien de definitie wordt uitgebreid tot “pilotprojecten inzake het waarden van cultureel erfgoed”. Indien er gesproken wordt over “cultureel-erfgoedcollecties” impliceert dit immers dat het om bestaande en erkende collecties gaat, terwijl het evenzeer relevant zou zijn om collecties die zich buiten instellingen bevinden te waarden, weliswaar telkens begeleid door een door de Vlaamse overheid i.h.k.v. het Cultureel-Erfgoeddecreet gesubsidieerde actor).

Bovendien stelt art. 2 de voorwaarde dat de aanvrager een structurele subsidie moet ontvangen o.b.v. het huidige Cultureel-erfgoeddecreet. Dat beperkt de waardering van het cultureel erfgoed tot de landelijke erkende en gesubsidieerde instellingen. Bij het opstellen van proeflijsten in het kader van het Topstukkendecreet werd echter ondervonden dat waardevolle stukken en collecties zich niet enkel in landelijk erkende organisaties bevinden. Juist die meer kwetsbare collecties blijven nu buiten beeld. Om het geheel van het cultureel erfgoed te kunnen waarden is het opentrekken van de subsidies voor pilotprojecten naar regionaal erkende en/of gesubsidieerde organisaties noodzakelijk.

Deelname aan het vormingstraject als subsidiëringsvoorwaarde

Het reglement stelt in art. 4 de “deelname aan het vormingstraject waarden van FARO” als subsidiëringsvoorwaarde. De deelname aan het traject inschrijven in het reglement komt betuttelend over en gaat voorbij aan de expertise die reeds in de sector aanwezig is.

Daarnaast merkt de Sectorraad Kunsten en Erfgoed op dat het reglement het heeft over een vormingstraject, maar dat er in de begeleidende nota meermaals over een “leertraject” gesproken wordt. Een vormingstraject en een leertraject zijn niet volledig hetzelfde. Er kan beter overal dezelfde terminologie gehanteerd worden.

Daarnaast blijkt uit de begeleidende nota dat aan het leer-/vormingstraject ook een intakegesprek vooraf gaat. Op basis van dit intakegesprek wordt beoordeeld of iemand al dan niet aan het traject mag deelnemen. Het is voor de Sectorraad Kunsten en Erfgoed onduidelijk hoe de beoordeling van het intakegesprek en de beoordeling van de aanvraag zich tot elkaar verhouden. Voor de aanvragen bevat het reglement vier criteria, maar criteria op basis waarvan men het intakegesprek zal beoordelen zijn niet opgenomen. Nochtans zijn beide onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Bovendien heeft de Sectorraad Kunsten en Erfgoed ook vragen bij de timing van het vormingstraject, die in contradictie is met de uiterste indiendatum. De begeleidende nota stelt immers: *“Binnen het waarderingstraject van FARO plant het steunpunt van begin september 2017 tot eind september 2018 een leertraject waarden”*. Projectaanvragen moeten echter uiterlijk op 1 april 2017 worden ingediend om aan de subsidiëringsvoorwaarden te voldoen.

Terminologie: het ‘belang’ van het te waarden cultureel erfgoed

In art. 5, eerste lid, 1° wordt “het belang van het te waarden cultureel erfgoed” genoemd als criterium voor de toekenning van de projectsubsidie. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat deze formulering een zekere contradictie inhoudt. Het belang van het te waarden erfgoed valt immers niet zomaar objectief vast te stellen. Het inzicht in het belang van het erfgoed zal naderhand uit het waarderingstraject als resultaat komen.

Terminologie: ‘investering’ van de ‘partners’

In art. 5, eerste lid, 2°, c is er sprake van “de betrokkenheid en de **investering** van zowel de interne als de externe **partners** bij het project.

- Wat bedoelt men concreet met interne en externe partners?
- Een investering impliceert een financiële investering. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat het beter zou zijn om hier te spreken over ‘engagement’, ‘inzet’ of ‘inbreng’.
- Bij het woord partners is het de Sectorraad Kunsten en Erfgoed onduidelijk of het enkel over geëngageerde partners gaat, of ook stakeholders hierbij in aanmerking komen. Indien dat zo is, kan het woord partners beter door ‘stakeholders’ vervangen worden.

Geografische spreiding

In art. 5 staat te lezen dat er voor de onderlinge afweging van de ingediende aanvragen rekening zal worden gehouden met “diversiteit inzake soorten projecten” en “een evenwichtige geografische

spreiding over Vlaanderen". De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vindt de geografische spreiding geen vanzelfsprekend criterium en mist toelichting hierbij. Heeft het criterium "geografische spreiding" bijvoorbeeld betrekking op de indieners van het project, of eerder op het betrokken en te waarderen erfgoed? De sectorraad steunt het criterium in zoverre het bedoeld is om ervoor te zorgen dat niet alle middelen naar projecten in de grote steden vloeien, maar wil benadrukken dat het criterium betreffende diversiteit voor dit reglement inzake piloottrajecten voldoende mogelijkheden biedt om de keuzes voor diverse projecten te motiveren.

Bij een onderlinge afweging van de ingediende aanvragen kunnen bovendien ook andere criteria van belang zijn, die niet vermeld worden, zoals bv. de urgentie van het dossier.

Compensatie van vaste medewerkers als 'projectgebonden kost'

In art. 9 wordt bepaald dat enkel kosten die specifiek gemaakt worden voor de realisatie van het project in aanmerking komen voor subsidiëring. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt om hier soepel mee om te springen wanneer het gaat om de personeelskost.

Het is van belang dat de expertise m.b.t. waardering in de organisatie zelf kan worden opgebouwd, door iemand die de collectie reeds door en door kent. De sectorraad vraagt om hier rekening mee te houden en het minstens mogelijk te maken dat wanneer een vaste medewerker van de collectiebeherende instelling wordt ingeschakeld in het waarderingstraject, de middelen gebruikt mogen worden om de uren van dit personeelslid in de structurele werking te compenseren.

Planlast voor meergefasige projecten

In de toelichting valt te lezen dat meergefasige projecten mogelijk zijn, maar dat zij per fase van 1 jaar gesubsidieerd zullen worden. Het toekennen voor één fase betekent evenwel niet dat ook automatisch voor een volgende fase een subsidie zal worden toegekend. De fases moeten afzonderlijk worden aangevraagd, en worden afzonderlijk beoordeeld (rekening houdend met de voorgaande fases).

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed beseft dat dit begrotingstechnische redenen heeft, maar kan anderzijds deze werkwijze moeilijk onderschrijven, vermits het tot onnodige planlast, dubbel werk en een onduidelijk trajectpad leidt, zowel voor de aanvragers als voor de dossierbehandeling en -beoordeling

Verschuiving van de start van projectsubsidies op het nieuwe decreet

In punt 3.3 van de toelichting is er sprake van een wijziging aan het huidige ontwerp van nieuw Cultureel-erfgoeddecreet. Men stelt voor dat de projecten op het nieuwe decreet pas vanaf 2019 zouden starten, zodat de projecten op het nieuwe decreet niet zouden interfereren met deze subsidielijnen. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed is op zich niet tegen deze wijziging gekant, maar vindt dat dergelijke wijziging niet zomaar "en passant" kan worden doorgevoerd. De spelregels mogen niet "en cours de route" worden gewijzigd.

Verschillen tussen de deelsectoren

Binnen de erfgoedsector is er consensus over het belang van waardering, maar de SARC wil graag benadrukken dat er tussen de deelsectoren grote verschillen zijn zowel in noden en vragen als in reeds opgebouwde expertise.

Binnen de archiefsector bv. zijn er reeds heel wat “good practices” beschikbaar, gebaseerd op internationale voorbeelden en standaarden. Ook de lopende trajecten rond waardering binnen de archiefsector zouden voor financiering in aanmerking moeten komen.

Een ander voorbeeld zijn de musea, voor wie waardering niet als meest urgente prioriteit bevonden wordt om nu trajecten rond te ontwikkelen. De hoogdringendheid van de uitdagingen omtrent digitalisering en de depotproblematiek vormen dermate urgente kwesties dat hieraan voorrang dient gegeven, hoewel waardering hier uiteraard mee verbonden is, zij het op lange termijn.

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed vraagt om waakzaam te blijven voor de verschillen aan behoeftes in de verschillende deelsectoren en het gesprek met de deelsectoren te blijven voeren met het oog op afstemming met bestaande praktijken en trajecten.

Samenstelling van de jury

Het stemt de Sectorraad Kunsten en Erfgoed tevreden dat de minister, rekening houdend met het advies over het nieuw Cultureel-erfgoeddecreet, de jury heeft uitgebreid tot 5 juryleden, waarvan minstens 3 extern. De sectorraad verwijst graag ook zelf nog even terug naar zijn advies, en vraagt om ook in deze jury oog te hebben voor uiteenlopende competenties en expertises die betrekking hebben op mogelijke invullingen van erfgoedwerking.

Hoogte van het subsidiebedrag

Er wordt niet meegegeven of er een bepaald minimaal en/of maximaal subsidiebedrag gehanteerd wordt. De Sectorraad Kunsten en Erfgoed wenst erop te wijzen dat dit voor een aanvrager nuttige informatie is, die hij kan gebruiken om een relevanter en realistischer dossier te schrijven.

Interferentie met het nieuwe erfgoeddecreet en de ondersteunende rollen

De Sectorraad Kunsten en Erfgoed meent dat er sprake is van enige interferentie tussen de ondersteunende rollen in het Cultureel-erfgoeddecreet en het reglement waardering, en vraagt hier waakzaam voor te zijn.

Namens de Sectorraad Kunsten en Erfgoed,

Herman Baeten, voorzitter

Jorijn Neyrinck, ondervoorzitter

Lieselotte Moortgat, secretaris